

DR. DOMOKOS TAMÁS

(FOTÓ: GRIN IGOR)

A Lázár utca 20. (ma 18.) alatt nőttél fel. Beszélj, kérlek a családozról!

Igen, a Vata-féle házban laktunk 1946. szeptember elsejétől egészen édesapánk 1998-ban bekövetkezett haláláig. Az általunk csak „Házibácsinak” nevezett Vata János kulákklistára kerülését követően, szinte minden tulajdonát elvesztette. Államosították a városbeli házat, földje és tanyája pedig a kollektivizálás sorsára jutott a negyvenes évek végén. Arról is suttogtak, hogy egy bizonyos helyen elhangzott „véleménynyilvánítását” követően kórházba szállították, hogy a veséjét helyére rakják! A ház különböző egységeiben 5–6 család lakott. A családtagok a társadalom szinte minden osztályát, rétegét képviselték. A futó évek során kik laktak itt együtt? Abécérendben sorolva: asztalos (később esztergályos a Mérleggyárban), béres, háztartásbeli, munkanélküli (állam által eltartott), nyugdíjas (termelőszövetkezet), pedagógus, segédmunkás, varrónő. Együttélésük, a felnövekvő nemzedék számára nyitott szociológiai könyv volt. E sokszínűségnek volt köszönhető, hogy az alkalmazkodásnak és az empátiának cizellált formái alakultak ki bennünk az évek során. Apám, Domokos Lajos kisteleki, édesanyám, Bozó Ambrus Piroska pedig Mindszenti születésű volt. Mindketten mint pedagógusok kaptak munkát Hódmezővásárhelyen 1946-ban. Hárman voltunk testvérek (Mária 1943, Tamás 1944, Erzsébet 1950). Közös volt bennünk, hogy Vásárhelyen születtünk, és a pedagóguspályát választottuk élethivatásunknak.

Hol végeztél általános és középiskolai tanulmányaidat?

Egy kicsit szólnék az óvodáról is. A Mária Valéria utcai katolikus óvodába kezdtem

A MALAKOLÓGUS...

E-interjú egy Vásárhelyről elszármazott malakológussal, dr. Domokos Tamással

járni, de az államosítás alapos változást hozott az óvoda életébe, elmaradtak az imádkozások. Több későbbi osztálytársammal (például Samu Jánossal) itt kezdődött a barátságom. Általános iskolai tanulmányaimat a hódmezővásárhelyi Központi és a Tarjáni (Damjanich u. 46) Állami Általános Iskolában végeztem (1950–1958), majd a Hódmezővásárhelyi Állami Bethlen Gábor Általános Gimnázium orosz tagozatos osztályában érettségiztem (1958–1962). Az iskoláimat mindig jóval kezdtem, de kitűnővel fejeztem be.

Kik voltak kedvenc tanáraid?

Az általános iskolából Kmetykó Károlyra emlékszem jó szívvel. Ő volt, aki az állattant tanította (1956/57), és aki vasárnaponként a Tisza holtágainak élővilágát ismertette meg velünk kerékpáros kirándulások során.

A kémia és az irodalom rejtelmeibe vezető Kérdő Etelka és Láng Istvánné Szidi néni kell az általános iskolás évekből megemlítenem. A zeneiskolából Kovács Klárának, Steiner Bélának és Szalai Györgynek köszönhetem, hogy zenehallgató emberré váltam. A gimnáziumból számomra feledhetetlen Krékits József és Balogh Imre, a „Mester” és az „Imsi”. Elsősorban a nyitottságuk, emberségük, fanyar humoruk ragadott meg. A „Mester” hatalmas ívű gondolatai, filozófussága, magával ragadó lendülete non plus ultrának tűnt és tűnik számomra in aeternum.

Egy korábbi látóhatár-cikkből kiderült, hogy gyakori vendég volt nálatok Hanna Mela festőművész. Emlékeim szerint jártak még hozzátok mások is.

Igen, lakásunk pejoratív hangsúly nélküli „átjáró ház” volt. Apám feljegyzéseiben 6 gépelt oldalon sorolja fel jó barátait, ismerőseit. A rokonokon kívül elsősorban régi Mindszenti, szegedi barátok (jogászok, orvosok, pedagógusok) bukkantak fel nálunk, tőlünk jártak a színházba és nálunk aludtak. Szegedről Dr. Hajós Erzsébet, később Grüber László és családja volt rendszeres látogatónk. Szentest Dobozi András festőművész, apám régi barátja képviselte. Itthon Dr. Karády Györgyné (Jolánka néni), Bálint Imre ny. bankigazgató/ neves képgyűjtő és a már említett Hanna Mela és Vekerdy Ilona voltak rendszeres vendégek. Biczó Jolánka néni a város egyik jeles gimnáziumi tanárának, Dr. Karády Györgynek (1887–1946)

volt az özvegye. Gyuri bácsi a Sárospataki Református Főiskola tanára volt, 1928 és 1945 között pedig a Bethlen Gábor Gimnáziumban tanított. A gimnáziumban emlékétek egy dombormű őrzi, és a kémia termet róla nevezték el. Miért beszélek ennyit erről az általam nem ismert híres tanárról? Mert szó szerint az ő cipőjében jártam. (A háború után bajok voltak a cipőellátással, és Jolánka nénitől hozzájutottam Gyuri bácsi néhány jó minőségű cipőjéhez.) Az ő vászonkötésű James Jeans: A csillagos ég titkai könyve terelt a csillagászat felé. A könyvben található ex libris pecsét jó fél mm-es átmérőjű volt, benne KARÁDY körfelirattal. Ilyen szerény ex libris-szel azóta sem találkoztam. Még valamit örököltem Gyuri bácsitól: egy tengeri puhatestű gyűjteményt és néhány ásványt. A gyűjtemény meghatározását — apám kérésére — Dr. Horváth Andor, a szegedi malakológus iskola megalapozója volt szíves elvégezni. Életem is azt példázza, hogy az igazi pedagógus még halála után is lehet magvető.

Mikor kerültél el Vásárhelyről, és hol telepedtél le?

A várost a JATE elvégzése és a családalapítást követően (1967), hagytam el véglegesen!? Négy évig Sarkadon tanítottam, majd 1971-ben családommal Békéscsabán telepedtem le. A város közgazdasági szakiskolájában, a „KÖZGE”-ben tanítottam 1997-ig szakomnak megfelelően kémiát és fizikát, illetve áruismeretet és filozófiát. Közben 1974-től 1997-ig szimultán, majd ezt követően 2004-ben bekövetkezett fő-

muzeológusi nyugdíjazásomig főállásban dolgoztam a Békés Megyei Múzeumok Igazgatóságán. Jelenleg Békéscsabán élek feleségemmel. Gyerekeink már szárnyra keltek, Budapesten és Kaposváron élnek unokáinkkal.

Miért kezdél múzeumi munkába is a tanítás mellett?

A tanítás mellett kezdetektől fogva foglalkoztatott a szaktárgyaimhoz lazábban vagy szorosabban kapcsolódó tudományág valamilyen szintű művelése. Kezdetekben a Csillagászok Baráti Köre, majd a kolloid kémia (a kémiának az 1–500 nanométeres diszkontinuitásokkal foglalkozó, nanotechnikához kapcsolódó része) felé fordultam. E tudománykörből doktoráltam 1974-ben. Ez után vette kezdetét a malakológia, az Országjáró Diákok Köre, tájfutók és az iskola énekkarának menedzselése; végül a sportlövészet a Lövészklub keretein belül. A felsoroltak közül a CsBK, ODK és a LK sok-sok tanulót mozgósított a szabad idő hasznos és kulturált eltöltésére. 1974-ben következik be az a találkozás, amely a természettudományos muzeológia, közelebbről a malakológia, az archeomalakológia felé fordít. A Moirák ekkor fonták össze életem fonalát néhány pillanatra Goldmann György vásárhelyi születésű régésszel, aki a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban dolgozott. Találkozásunk során elmesélte, hogy Bélmegyeren egy rézkori sírban, több mint ezer folyami kagylóteknőt talált. E jelentős anyag statisztikus feldolgozása remek alkalmat kínált számomra a 4000–5000 évvel ezelőtti kultúra öskörnyezetének a tanulmányozására. E témával történő foglalkozásom volt a nyitánya pontosan 30 éves muzeológusi tevékenységemnek.

Avasd be olvasóinkat a malakológus munkájába!

A malakológia szó etimológiájával kezdeném. A szó töve, a görög *μαλακόζ*/puhány, puhatestű szó rövidítésével kapott *μαλακο-*/malako-, amelyhez a latin *-logia*/tudomány toldalék járul. Tehát a malakológia szó, a puhatestűekkel foglalkozó tudomány megjelölésére szolgál. A malakológus pedig az az ember, aki ezt a kevésbé ismert tudományágot műveli. Miből áll ez a művelés? Terepmunka, majd a gyűjtött anyag feldolgozása, amely (al)faj szintű meghatározással és publikálással végződik. Én elsősorban a DK-Alföld és a vele állatföldrajzilag összefüggő Erdélyi Szigethegység tanulmányozásával foglalkoztam az elmúlt évtizedekben. Munkám gyümölcse két társszerzős könyv (az egyik Magyarország védett puhatestűit mutatja be) és 150 magyar és angol nyelvű szakmai cikk. A 8. Nemzetközi Malakológiai Kongresszuson, 1983-ban ismerttettem a héj alakhőmérő módszeren alapuló klímarekonstrukciós módszerem. E módszer és a puhatestűek létállapotával foglalkozó munkám egyetemi tananyag lett. A Székelyföld, a Szigethegység és a Déli- Kárpátok vizsgálata során több eddig ismeretlen faj is került a kezembe. Legbüszkébb vagyok a rólam elnevezett Agardhiella domokosi-ra. 2004-ben a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium felkérésére két védett puhatestű fajmegőrzési tervét készítettem el. Évek óta a Körös-Maros Nemzeti Park tanácsosa, a Körös Klub vezetőségi tagja és a Magyar Malakológiai Társaság alelnöke vagyok.

A vásárhelyi csigaállományról is mondanál néhány szót.

Ez az a kérdés volt, amely után, a torpedó játék nyelvezetét használva, be kell jelentenem, hogy elsüllyedtem. A Bodnár Bertalan (1868–1952) Bethlen Gábor Gimnázium természetrajz-földrajz szakos tanárának „Hódmezővásárhely flórája és faunája” kézirata foglalkozik elsők között a város puhatestűivel. Sajnos gyűjteményének maradéka ez ideig feldolgozatlan,

A REFORMÁTUS ÓTEMLPOM ÓRASZERKEZETE

FOTÓ: KABÓDI VIKTOR

revideálatlan. A 2004-ben megjelent „Magyarországi puhatestűek katalógusa” közel 450 oldalas adathalmaza igen kevés adattal szolgál a városról. Nagy restanciám a város puhatestű fajainak a feltérképezése.

Terveid?

A nyugdíjas éveim lehetővé tették, hogy a malakológiával való foglalkozás mellett, időt tudjak szakítani a demencia által még érintetlenül hagyott emlékeim megírására. Talán jövőre elkészülök a kézirattal. E kézirat Hanna Melával és Sterbetz Istvánnal foglalkozó szelete már megjelent a Vásárhelyi Látóhatárban. Remélem, hogy egészségem még lehetővé teszi, az előbbi kérdésre adott válasz utolsó mondatában említett restanciám pótlását is.

Milyen a kapcsolatod manapság szülővárossal?

Két volt gimnáziumi osztálytársammal, Kovács Istvánnal és Kruszlicz Istvánnal szoktam igen változatos gyakorisággal szülővárosomban találkozni. Nekik köszönhetem, hogy könyvvállványom legfelső polcán sorakoznak A Hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnázium, A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság Évkönyvei, és a Vásárhelyi Látóhatár, Vásárhelyi Téka kötetei. Egy valami, ami nem maradhat el: a közös, forgószínpadszerű (Vásárhely – Békéscsaba – Vásárhely) szilveszterezés.

Kovács István